

The Study of Macro Metaphors of “Football as a Car” In Arabic

Abdulbasit Arab Yousefabadi ¹

1 Assistant Professor. Department of Arabic of Language and Literature, Arabic Literature Group, Faculty of Literature and Humanities, University of Zabol, Zabol, Iran. E-mail: arabighalam@uoz.ac.ir

Article Info

Article Type:
Research Article

Article History:

Article History :
Received:
6 November 2023

In Revised form:
22 November 2023

Accepted:
7 January 2024

Published Online :
21 June 2024

Abstract

Macro metaphors are a kind of conceptual metaphor that is not present in the structure of the text; Rather, it appears in the whole text in a conceptual form and forms the mental structure of the text. the macro metaphors give coherence to all the micro metaphors used in the text and gather them around a fixed axis. the widespread use of machine and machine learning algorithms in football and their increasing influence on player selection and training design made the connection between football and machine in language more visible, and this caused the machine to appear in the conceptualization process of many metaphors related to football. In this research, with an emphasis on the descriptive-analytical method, an attempt is made to investigate the mechanism of the macro metaphor "football as a machine" in the Arabic language, and to extract and analyze the methods of mapping the concepts of the source domain to the destination domain in this macro metaphor. for this reason, the reports and oral and written words of football analysts were examined and the most important propositions that somehow express the relationship between football and the car were collected and their metaphors were extracted. The results show that in the metaphorical chain of football language, a significant part of what is related to the world of football has a mechanical nature. also, in this chain, the conceptual metaphor "football as a machine" was recognized as the most prominent conceptual metaphor.

Keywords: Macro Metaphors, football, car, "football as a car". Arabic language.

Cite this The Author: Arab Yousefabadi, A. (2024). The Study of Macro Metaphors of “Football as a Car” In Arabic. Journal of Adab-e-Arabi (Arabic Literature) (Scientific) Vol. 16, No. 2, Serial No. 40- Summer- (115-134). DOI: [10.22059/jalit.2024.367724.612752](https://doi.org/10.22059/jalit.2024.367724.612752)

Publisher: University of Tehran Press

1. Introduction

Macro metaphors refer to overarching metaphors that shape our understanding of complex concepts and systems in society. These metaphors often influence our beliefs, attitudes, and behaviors on a larger scale. Analyzing macro metaphors can provide valuable insights into how societal norms and values are constructed and perpetuated. sure, when analyzing discourse, macro metaphors can reveal underlying ideologies and power dynamics that shape societal structures and norms. By examining how these metaphors are used in communication, we can better understand the larger cultural narratives at play. This can help us identify and challenge dominant discourses that may perpetuate inequality or oppression.

The widespread use of machine and machine learning algorithms in football has significantly influenced the way the game is played, coached, and analyzed. These technologies are being used to enhance performance analysis, player scouting, injury prevention, and tactical decision-making. By utilizing big data and advanced analytics, teams can gain valuable insights into their opponents' strategies and optimize their game plans. the integration of machine and machine learning algorithms in football has the potential to not only improve the on-field performance of teams but also revolutionize the way the sport is understood and analyzed. It will be interesting to see how these technologies continue to shape the future of football at both professional and grassroots levels.

2. Methodology

In this research, with an emphasis on the descriptive-analytical method, an attempt is made to investigate the mechanism of the macro metaphor "football as a machine" in the Arabic language, and to extract and analyze the methods of mapping the concepts of the source domain to the destination domain in this macro metaphor. for this reason, the reports and oral and written words of football analysts were examined and the most important propositions that somehow express the relationship between football and the car were collected and their metaphors were extracted.

Discussion and Results

Metaphors are commonly used in the language of football to describe various aspects of the game. For example, phrases like "he's a rock at the back" or "they're chasing shadows" are metaphors that evoke images and emotions related to defensive stability or dominance in possession, respectively. These metaphors not only help to communicate complex ideas in a simple and impactful way but also shape the way that fans, players, and coaches perceive and understand the game. furthermore, the use of metaphor in football language can also reflect cultural values and beliefs associated with the sport. For instance, metaphors that liken football to warfare or battles may highlight the competitive spirit and intensity that is valued in the game. On the other hand, metaphors that draw on themes of teamwork and strategy may emphasize the importance of collaboration and intelligence in the field. overall, the use of metaphor in the language of football adds richness and depth to the discourse surrounding the sport, allowing for nuanced interpretations and emotional connections to be made. It serves as a powerful tool for expressing ideas, shaping narratives, and capturing the essence of the beautiful game. metaphors in football language can also highlight the physicality and athleticism of the game. For example, phrases like "he ran rings around the defense" or "she has a rocket in her boots" evoke images of speed, agility, and power on the field. These metaphors not only capture the excitement and energy of the game but also contribute to the overall narrative and storytelling of football. additionally, the use of metaphors in football language can help build a sense of community and belonging among fans. Shared metaphors and expressions create a common language that fans can use to connect, players, and the game itself. It fosters a sense of unity and identity within the football community, enhancing the overall fan experience. understanding the role of metaphor in the language of football can provide valuable insights into the cultural significance and symbolism of the sport. It allows us to appreciate the creativity and artistry involved in both playing and talking about football.

The macro function of the metaphor "football as a car" in the Arabic language is that the small metaphors used in the language of football are connected like a chain and can be examined under a

macro metaphor. In this chain, everything related to the world of football becomes a machine; So football analysts and media members compare players who perform their duties with a certain order to machine parts and attribute football posts as well as common football tactics and behaviors to the performance of machine parts. In these metaphors, the regular and systematic method of playing along with coolness, patience, tenacity, stability, planning, and organization of the football team is related to the systematic integration of the machine. Based on the macro metaphor of "football as a car", there is a connection that the domain of origin of that car is an objective, tangible and inanimate phenomenon. This statement appears as a macro metaphor in the discourse of football language. In addition to this macro-metaphor, there are several conceptual metaphors in football language, all of which are included in the macro-metaphor "football as a car". These conceptual metaphors are used as a suitable context for analyzing and explaining the abstract categories in football, just as they are sometimes used to explain and analyze some concrete categories such as football players (humans) or sports equipment (objects). on the other hand; The most prominent conceptual metaphors of the Arabic language in the epistemic model of football and machine are respectively: "football actions as a machine", "football components as machine components" and "football player as a machine".

بررسی کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» در زبان عربی

عبدالباسط عرب یوسف‌آبادی[✉]

arabighalam@uoz.ac.ir

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه زبان و ادبیات عرب، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زابل، زابل، ایران. رایانامه:

چکیده

اطلاعات مقاله

کلان‌استعاره نوعی استعاره مفهومی است که در روستاخت متن حضور ندارد؛ بلکه در تمام متن به شکلی مفهومی حضور پیدا می‌کند و ساختار ذهنی متن را تشکیل می‌دهد. کلان‌استعاره تمامی خُرده‌استعاره‌های مورد استفاده متن را انسجام می‌بخشد و آن‌ها را حول یک محور ثابت گرد می‌آورد. کاربرد فراگیر ماشین و الگوریتم‌های یادگیری ماشینی در فوتبال و تأثیر روزافزون آن‌ها در انتخاب بازیکن و طراحی تمرین، ارتباط فوتبال با ماشین در زبان را بیشتر نمایان ساخت و این امر سبب شد ماشین در فرایند مفهوم‌سازی بسیاری از استعاره‌های مربوط به فوتبال نمود یابد. در این پژوهش با تأکید بر روش تحلیل محتوا تلاش می‌شود سازوکار کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» در زبان عربی بررسی گردد و شیوه‌های نگاشت مفاهیم حوزه مبدأ بر حوزه مقصد در این کلان‌استعاره استخراج و تحلیل گردد. به همین جهت گزارش‌ها و سخنان شفاهی و مکتوب تحلیلگران فوتبال بررسی شد و مهم‌ترین گزاره‌هایی که به‌نوعی بیانگر ارتباط فوتبال با ماشین است جمع‌آوری شد و خُرده‌استعاره‌های آن‌ها استخراج گردید. نتایج نشان می‌دهد در زنجیره استعاری زبان فوتبال، بخش قابل‌توجهی از آنچه با جهان فوتبال ارتباط دارد سرشتی ماشینی پیدا می‌کند. همچنین در این زنجیره، استعاره مفهومی «کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین» به‌عنوان برجسته‌ترین استعاره مفهومی شناخته شد.

نوع مقاله:

علمی- پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۸/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۹/۰۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۰/۰۷

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۰۴/۰۱

واژه‌های کلیدی:

کلان‌استعاره، فوتبال، ماشین، «کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین»، زبان عربی.

استناد: عرب یوسف‌آبادی، عبدالباسط. (۱۴۰۳). بررسی کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» در زبان عربی. ادب عربی، سال ۱۶، شماره ۲، تابستان- شماره پیاپی ۴۰ (۱۱۵-۱۳۴).
DOI: 10.22059/jalit.2024.367724.612752

این پژوهش با حمایت مالی دانشگاه زابل به شماره گزنت ۶۱۰۷ انجام شده است.

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

۱. مقدمه

استعاره شیوه‌ای برای بازنمایی اندیشه انسان است که در آن دو پدیده مورد مقایسه با یکدیگر پیوندی ناگسستنی پیدا می‌کند. در بلاغت سنتی، استعاره با هدف تزیین متن (گفتار و نوشتار)، سیاق کلام را از سطح عادی و معمولی زبان فراتر می‌برد (دهقان و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۱). در دوره معاصر و با ظهور زبان‌شناسی شناختی، رویکرد سنتی استعاره به چالش کشیده شد و استعاره تنها به حوزه زبان محدود نشد؛ بلکه حوزه اندیشه و عمل را نیز دربرگرفت. بر اساس این رویکرد انسان با کمک استعاره و برای انتقال و بازنمایی مفاهیم انتزاعی، از امور عینی و محسوس استفاده می‌کند و از این طریق به مفاهیم انتزاعی ساختار می‌دهد. این فرایند به تولید استعاره مفهومی منجر می‌شود (الحرّاصی، ۲۰۰۲: ۱۶). کلان‌استعاره به استعاره‌ای گفته می‌شود که در روستاخت متن (گفتار و نوشتار) به شکل ظاهری و صوری نمود ندارد؛ بلکه در تمام متن حضوری مفهومی داشته و ساختار ذهنی متن را تشکیل می‌دهد (البوعمرانی، ۲۰۰۹: ۱۱۹). کلان‌استعاره تمام خُرده‌استعاره‌های مورد استفاده متن را انسجام می‌بخشد و آن‌ها را حول یک محور ثابت (کلان‌استعاره) گرد می‌آورد.

از دیگر سو؛ در تاریخچه رقابت‌های فوتبال پس از قهرمانی‌های متعدد گروه‌های فوتبال آلمانی در رقابت‌های ملی و باشگاهی و پیروزی‌های چشمگیر آن‌ها در برابر بزرگ‌ترین قدرت‌های فوتبال جهان، تحلیلگران فوتبال اصطلاح فوتبال ماشینی را به گروه‌های آلمانی اطلاق کردند. روش بازی منظم و سامانمند در کنار خونسردی، حوصله، سرسختی، ثبات، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی بی‌نظیر فوتبال آلمان و بازیکنان آلمانی باعث شد این یکپارچگی سامانمند به ماشین اطلاق شود. رفته‌رفته اصلاح فوتبال ماشینی به دیگر گروه‌هایی که بر اساس این تاکتیک بازی می‌کردند اطلاق شد (ر.ک: زبیرت، ۱۳۹۷: ۹۳-۱۲۴). همچنین کاربرد فراگیر ماشین و الگوریتم‌های یادگیری ماشینی و هوش مصنوعی در فوتبال و تأثیر روزافزون آن‌ها در انتخاب بازیکن، تاکتیک و حتی طراحی تمرین، ارتباط فوتبال با ماشین را بیشتر نمایان ساخت و این امر در ساختارهای زبانی مربوط به فوتبال نیز جلوه یافت. از این پس ماشین در فرایند مفهوم‌سازی و تجسم بسیاری از استعاره‌های مربوط به فوتبال مورد استفاده قرار گرفت؛ به‌طوری‌که تحلیلگران فوتبال و اصحاب رسانه بازیکنانی را که با نظمی خاص به وظایفشان عمل می‌کنند به قطعات ماشین تشبیه کرده و پست‌های فوتبال و همچنین تاکتیک‌ها و کُنش‌های رایج فوتبالی را به عملکرد قطعات ماشین نسبت دادند. فراتر از این، اشیاء و لوازم مربوط به فوتبال را نیز با اجزایی از ماشین مقایسه نمودند و برای توصیف آن‌ها از استعاره‌های ماشینی استفاده کردند. چنین استعاره‌هایی بیانگر مفاهیم ذهنی و ساختار روانی تحلیلگران فوتبال و اصحاب رسانه درباره نحوه مواجهه فوتبال با ماشین و چگونگی تعامل این دو با هم است. این

امر نشان می‌دهد با پیشرفت علوم، باورهای ذهنی بشر که فوتبال نیز جزئی از آن است، دستخوش دگرگونی شد و به تبع آن، استعاره‌هایی سازگار با تغییر باورهای بشر خلق گردید. زبان عربی نیز تداعی‌گر نگاه استعاری به فوتبال و همچنین استیلای ماشین بر مفهوم‌سازی در فوتبال است. به همین جهت در این پژوهش تلاش می‌شود آن دسته از تعابیر عربی رایج در حوزه فوتبال استخراج و تحلیل گردد که نشانگر تأثیرگذاری ماشین بر ساختارهای زبان است. برای تحقق این هدف، تلاش می‌شود به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

- نگاشت مفاهیم حوزه مبدأ بر حوزه مقصد در کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» چگونه صوت می‌گیرد؟

- برجسته‌ترین استعاره مفهومی زبان عربی در الگوی شناختی فوتبال و ماشین کدام است؟ در این مقاله فرض بر این است که استعاره‌های مورد استفاده در زبان فوتبال همانند زنجیره‌ای به یکدیگر متصل‌اند و می‌توان برخی از استعاره‌های مفهومی را ذیل یک کلان‌استعاره بررسی کرد. برای اثبات یا رد این فرضیه، نظریه کلان‌استعاره مفهومی استفاده شد. پس از استخراج مفاهیم استعاری، روابط هر یک به‌طور جداگانه بررسی شد تا ارتباط مفاهیم استعاری در هر خرده استعاره و سرانجام در کلان‌استعاره مشخص شود.

۱-۱. پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌های متعددی در زمینه بررسی ساختارهای زبانی رسانه‌های ورزشی و به‌ویژه فوتبال صورت گرفته است؛ از آن جمله: شریفی‌فر (۱۳۷۸ ش) در بخش کوتاهی از مقاله‌اش با عنوان «استعاره-زندگی» مثال‌هایی از زبان فوتبال ارائه کرده و این مثال‌ها را ناشی از تصور استعاری «فوتبال جنگ است» می‌داند و معتقد است از آنجایی که زبان فوتبال جزو زبان زندگی روزمره است به جاری بودن استعاره در زندگی واقف است. طوسی و روشن (۱۳۹۵ ش) در مقاله «استعاره در عناوین خبری روزنامه‌های ورزشی ایران: بررسی موردی استعاره فوتبال» با بررسی ۱۰۸ عبارت استعاری در عناوین خبری دو روزنامه خبر ورزشی و پیروزی در پاییز ۱۳۹۳ دریافتند که استعاره‌های مفهومی مربوط به فوتبال در ده حوزه استعاری قابل دسته‌بندی است که استعاره «فوتبال جنگ است» بالاترین بسامد را در بین عبارات استعاری مربوط به عناوین اخبار فوتبال دارد. کریمی فیروزجایی (۱۳۹۶ ش) در مقاله «بررسی تیتر روزنامه‌های ورزشی از دیدگاه گفتمان‌شناسی انتقادی: مطالعه موردی مسابقات گروه‌های پرسپولیس ایران و الهلال عربستان» بر این باور است که تیترهای ورزشی هم از حیث استفاده از راهکارهای زبان‌شناختی و هم از بُعد جهت‌گیری فرهنگی و ایدئولوژیک، سبک ویژه‌ای دارند. آقاگلزاده و همکاران (۱۳۹۸ ش) در مقاله «توصیف، تحلیل زبان‌شناختی و ارائه الگوی تولید و انتخاب خبر در حوزه‌های اجتماعی و ورزشی در چارچوب نظریه ایدئولوژیک و ندایک» معتقدند ارزیابی کارایی آزمون «خی‌دو» نشان می‌دهد که این الگو به لحاظ زبان‌شناسی و نظریه‌های ارتباطی می‌تواند به‌عنوان مرجعی برای

فعالان حوزه اجتماعی و ورزشی مورد استفاده قرار بگیرد. برگ (۲۰۱۱ م) در مقاله «فوتبال جنگ است: تفسیر دقیقه به دقیقه یک گزارش فوتبالی» نشان می‌دهد که انتقال مفهومی قابل توجهی میان دو حوزه مبدأ و مقصد وجود دارد که نشان می‌دهد فوتبال جنگ است؛ به همین جهت نگاشت استعاری برای ساختن صحنه جنگ در گزارش‌های فوتبال مشهود است. العیثاوی (۲۰۱۱ م) در مقاله «سلطة الرياضة عن طريق التلفزيون: دراسة في تحليل الخطاب الإعلامي الرياضي العراقي الرسمي» معتقد است تحلیل گفتمان تلویزیون عراق نشان می‌دهد به‌صورتی نامحسوس حوزه خبری ورزش در دیگر حوزه‌های رسانه نفوذ کرده است. اللبالی (۲۰۱۷ م) در مقاله «استعارات الحرب في الخطاب الرياضي: مقارنة معرفية» بر این باور است که نگارندگان روزنامه‌های ورزشی به منظور ایجاد جذابیت و روان‌سازی متن از عبارات استعاری بهره می‌برند که بیانگر «فوتبال به‌مثابه جنگ» است. اسدی و همکاران (۱۴۰۱ ش) در مقاله «مفهوم‌سازی‌های استعاری در گفتمان ورزش فوتبال بر اساس رویکرد پیکره‌بنیاد به تحلیل انتقادی استعاره» به این نتیجه رسیدند که خبرنگاران روزنامه‌های ورزشی مورد بحث از استعاره‌های جنگ بیش از سایر حوزه‌های مبدأ استفاده کردند.

با بررسی پیشینه پژوهش می‌توان به‌درستی ادعا کرد که تاکنون پژوهشی درباره ارتباط ماشین با استعاره‌های فوتبالی زبان عربی انجام نشده است و این نخستین پژوهشی است که به این موضوع می‌پردازد.

۲-۱. ضرورت و روش پژوهش

استعاره به خودی خود یک شگرد بلاغی است که در هجوم و دفاع یک رویکرد و ایجاد ثبات و بازدارندگی در محدوده نگرشی ذهن، تأثیری شگرف دارد. معناشناسی شناختی بر این باور است که «تکوین مفاهیم و گزاره‌ها، استعاره و مجاز و مقوله‌بندی‌های زبانی و ذهنی از پدیده‌های جهان همگی به‌عنوان بخشی از روند کلی شناخت آدمی از جهان خارج محسوب می‌شوند» (چالسری و همکاران، ۱۴۰۲: ۸۳). با توجه به اهمیت و تأثیرگذاری فوتبال در زندگی و روحیات انسان و حضور برجسته استعاره در گفتمان‌های فوتبالی از یک‌سو و عدم پژوهش بنیادین که به بررسی کلان استعاره در زبان فوتبالی بپردازد از دیگرسو، نگارنده را بر آن داشت تا به بررسی کلان استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» بپردازد.

پژوهش حاضر با تکیه بر روش تحلیل محتوا، پژوهشی پیکره بنیاد و مبتنی بر زبان‌شناسی شناختی است. پیکره داده‌های پژوهش متشکل از عنوان‌های خبری حاوی استعاره در روزنامه‌های ورزشی عربی و کامنت‌های کاربران اینترنتی و همچنین برخی از گزارش‌های عربی فوتبال است. در گام نخست اطلاعات مربوط به تحلیل نظام استعاری آن‌ها طبقه‌بندی شد و مشخصات متن در پیکره پژوهش بیان گردید. پس از آن، هریک از این تعابیر بر اساس این که انتزاعی است یا عینی به اجزایی همچون بند، جمله و عبارت تجزیه شد و در جدول‌هایی جداگانه

برای هر گزاره فوتبالی، ساختار زبانی ماشینی شده آن آورده شد. در هریک از جدول‌ها، خرده استعاره و نوع آن اعم از انتزاعی یا عینی مشخص گردید. در نهایت، نظام استعاره‌ی هریک از این تعابیر، بر اساس پرسش‌های پژوهش تحلیل و ارزیابی شد.

۲. بحث و بررسی

۲-۱. ارتباط فوتبال و ماشین

فوتبال، ورزشی است که بازیکنان در آن باید به تیمی متشکل از یازده نفر برای رسیدن به هدفشان که شکست گروه حریف است تلاش کنند. در این بازی هماهنگی، سرعت، دقت و تاکتیک بسیار مهم است. همچنین برای دستیابی به هدف گروه، بازیکنان باید به شناخت درست از موقعیت‌ها، حرکات حریف و همچنین هم‌تیمی‌های خود برسند. در ماشین نیز به همان اندازه که برای رسیدن به مقصد، نیاز به هماهنگی و دقت میان قطعات ماشین است، درک درست از محیط پیرامون ماشین و تعامل مناسب با عوامل دیگر نیز ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به موارد فوق می‌توان گفت که فوتبال به‌عنوان یک استعاره مفهومی برای ماشین مورد استفاده قرار می‌گیرد تا به‌وضوح نشان دهد که برای دستیابی به هدف، نیازمندی‌هایی مانند هماهنگی، دقت، شناخت محیط و تعامل مناسب با عوامل دیگر وجود دارد.

ارتباط ساختار ماشین با فوتبال به‌طور مجازی ممکن است بر اساس چندین جنبه باشد. از آن جمله: الف. ساختار گروه: ماشین و گروه فوتبال دارای یک ساختار سازمانی هستند. در فوتبال، یک گروه شامل بازیکنان، سرمربی، مدیران گروه و پشتیبانان فنی است که هریک وظایف خاص خود را انجام می‌دهد. در ماشین نیز قطعات مختلفی وجود دارد که همگی در راستای نظام‌مند کردن ساختار ماشین انجام وظیفه می‌کنند. همچنین، گروه‌ها معمولاً ساختاری سلسله‌مراتبی دارند که شامل سرپرستی مدیریتی است. به‌طور مشابه، ماشین نیز دارای ساختاری سلسله‌مراتبی است که شامل نظام‌های فیزیکی و الکترونیکی، کنترل‌کننده‌ها و نظام‌های عامل است. ب. هماهنگی و همکاری: در فوتبال برای رسیدن به موفقیت، بازیکنان باید به‌خوبی با یکدیگر هماهنگ شوند و با همکاری تیمی به اهداف مشترک برسند. به‌طور مشابه، در ساختار ماشین نیز اجزای مختلف باید با هم هماهنگ شوند تا ماشین به‌طور کارآمد عمل کند. مثلاً، سنسورها، موتورها و کنترل‌کننده‌ها باید با همکاری صحیح عمل کنند تا ماشین به‌درستی حرکت کند. ج. استراتژی و تصمیم‌گیری: در فوتبال، ساختار گروه توسط سرمربی تعیین می‌شود و استراتژی‌ها و تصمیم‌هایی در خصوص تشکیل گروه، روش بازی و تغییرات در طول بازی اتخاذ می‌شود. مشابهاً، در ماشین نیز ساختار و تصمیم‌گیری‌هایی وجود دارد که توسط برنامه‌ها و الگوریتم‌های کنترلی مشخص می‌شود. این تصمیم‌ها ممکن است شامل تصمیم‌گیری‌هایی در خصوص رانندگی، تشخیص موقعیت و تصمیمات ایمنی باشد. د. هوش مصنوعی و فناوری: در سال‌های اخیر، هوش مصنوعی و فناوری‌های پیشرفته نقش مهمی در هر دو حوزه فوتبال و صنعت

ماشین‌سازی ایفا می‌کند. در فوتبال، تجهیزات مانیتورینگ و تحلیل عملکرد، نظام‌های تصمیم‌گیری هوشمند و ربات‌های پردازشی در حال ظهورند. در ماشین نیز، هوش مصنوعی و فناوری‌های پیشرفته شامل ماشین‌های هوشمند، نظام‌های خودکار و اتومات نقش مهمی ایفا می‌کند.

۲-۲. بررسی کلان استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین»

رابطه میان فوتبال و استعاره رابطه‌ای دوطرفه است؛ به این معنا که نه تنها بسیاری از تعبیر فوتبال دارای ریشه استعاری است و بر اساس دیگر حوزه‌های فعالیت انسانی شکل می‌گیرد؛ بلکه خود فوتبال نیز منبعی برای پیدایش استعاره به شمار می‌آید. این امر نشان‌دهنده اهمیت و جایگاه مهم فوتبال در مطالعات مربوط به استعاره است.

ارتباط فوتبال و ماشین به دلیل شباهت‌هایی که پیش از این بدان اشاره شد، در زبان نیز تسری یافته است. به‌عنوان مثال گزاره «گیربکس بازیکنان بعد از این بازی خرد شد» بیانگر آن است که آن‌قدر کیفیت چمن ورزشگاه نامرغوب است که عضلات اصلی درگیر با چمن مثل میچ پا، زانو و عضلات دوقلو دچار کشیدگی و مصدومیت گردید؛ بنابراین از این گزاره، خرده استعاره «عضلات مانند جلوبندی ماشین است» پدید می‌آید که می‌تواند در بسیاری از تعبیر زبانی روزمره انعکاس یابد. با توجه به آنچه گفته شد تحلیل‌گران و گزارشگران فوتبال به‌طور ناخودآگاه در حین صحبت از فوتبال، از استعاره ماشین به‌عنوان ابزاری برای تبیین هر آنچه با ماهیت فوتبال و کنش‌ها و رفتارهای فوتبالی ارتباط دارد بهره می‌گیرند. برای این که بتوان نظام استعاری ذهن آن‌ها را که بر مدار ماشین می‌گردد تحلیل نمود، از مدل شناختی مطرح در استعاره‌های مفهومی استفاده می‌کنیم. در زبان عربی بر بنیان کلان استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» نگاهی پدید می‌آید که حوزه مبدأ آن ماشین، پدیده‌ای عینی و محسوس و بی‌جان است. این گزاره به‌عنوان کلان استعاره در ژرف‌ساخت زبان فوتبالی نمود می‌یابد. علاوه بر این کلان استعاره، چندین استعاره مفهومی در زبان فوتبالی وجود دارد که همگی درون کلان استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» قرار می‌گیرد. این استعاره‌های مفهومی بستری مناسب برای تحلیل و تبیین مقولات انتزاعی موجود در فوتبال است، کما این که گاهی برای تبیین و تحلیل برخی از مقولات عینی و محسوس همچون فوتبالیست (انسان) و یا لوازم ورزشی (اشیاء) نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. در کلان استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» هر آنچه با جهان فوتبال ارتباط دارد سرشتی ماشینی پیدا می‌کند. چگونگی این تفکر در استعاره‌های مفهومی زیر که از کلان استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» ناشی می‌شود قابل دریافت است:

۲-۲-۱. انتزاعی به عینی (کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین)

منظور از کنش‌های فوتبال تمامی فعل و انفعالاتی است که آن‌ها را فوتبالیست به هنگام بازی و مربی به هنگام کوچینگ انجام می‌دهند. همچنین به نتایج و دستاوردهای گروه‌های فوتبال، کنش

فوتبالی اطلاق می‌شود. اصطلاحاتی همچون حمله، تاکتیک، تمرین، بازی، قدرت، سرعت، برد، باخت، نتایج، پیشرفت، رقابت، رکورد، ارنج و غیره در دایره کنش‌های فوتبالی قرار می‌گیرد. از منظر استعاره مفهومی چنین تعابیری ماهیتی ذهنی و انتزاعی دارد و با حواس پنجگانه قابل درک نیست؛ بنابراین به هنگام استعاره‌سازی، این چنین مفاهیمی به مفاهیم عینی و ملموس ارتباط داده می‌شود. به عنوان مثال تحلیلگران و گزارشگران فوتبال و همچنین برخی از کاربران اینترنتی به هنگام توصیف چنین وضعیت‌هایی آن‌ها را به ماشین و قطعات ماشین که کاملاً عینی و ملموس است نسبت می‌دهند. در جدول زیر به برخی از این گزاره‌ها اشاره می‌شود:

جدول ۱- کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین		
نوع خرده‌استعاره	خرده‌استعاره	گزاره
انتزاعی به عینی	توانایی مانند سوخت است.	خزآن وقود المنتخب الوطنی فارغ للانطلاق نحو الفوز فی الكأس الآسيوية.
انتزاعی به عینی	تاکتیک مانند سوخت ماشین است.	وقود جدید لبرشلونة نحو الفوز بلقب البطولة.
انتزاعی به عینی	تمرین فشرده مانند دنده معکوس است.	يسحب ريال مدريد العتاد العكسي للوصول إلى الكأس.
انتزاعی به عینی	پیروزی مانند سبقت آزاد است.	يرمّش باريسان جيرمان لريال مدريد: نهاية منع التجاوز.
انتزاعی به عینی	آغاز پیروزی‌های گروه مانند روی دورافتادن موتور است.	يعود محرك يوفنتوس إلى الدوران من جديد.
انتزاعی به عینی	آغاز پیروزی‌های گروه مانند روی ریل افتادن است.	يعود الاتحاد إلى سكة الانتصارات ويقترب من الاحتفاظ باللقب.
انتزاعی به عینی	باخت مانند پنچرشدن لاستیک است.	فجرت برشلونة عجلات فريق لوكوموتيو موسكو.
انتزاعی به عینی	لیگ تک‌قطبی مانند جاده یک‌طرفه است.	الطريق السريع لبوندسليغا: باتجاه واحد لبايرن ميونخ.
انتزاعی به عینی	پیشرفت فوتبال مانند قطار است.	الفرق الآسيوية تسير على قطار التنمية السريع.
انتزاعی به عینی	قهرمانی سریع مانند گاز دادن است.	ضغط فريق نابولي على دؤاسة البنزين بشدة في سعيه لنيل اللقب.
انتزاعی به عینی	بازی ضعیف مانند ریپ زدن ماشین است.	تعطل محرك فريق باريسان جيرمان منذ فترة.
انتزاعی به عینی	رقابت سخت مانند حرکت دنده سنگین است.	للدخول في دائرة الصراع على اللقب يجب القيادة بالديل الثقيل.
انتزاعی به عینی	سرعت مهاجم مانند سرعت ماشین رالی است.	بواسطة محمد صلاح أصبح وقود ليفربول وقود سباقات السرعة.
انتزاعی به عینی	تغییر ارنج قدیمی مانند دنده عقب گرفتن است.	أخذ الفريق المنافس الرجوع للخلف من تكتيکه المعتاد عليه.
انتزاعی به عینی	پیشرفت گروه مانند قطار است.	نحن مستعدون لوضع القضبان لقطار المنتخب الوطنی.
انتزاعی به عینی	تاکتیک بد مانند برف پاک‌کن است.	خطة المنتخب الإسباني في كأس العالم بقطر لم تكن تيكي تاكا، بل كانت مسأحة الزجاج الأمامی.
انتزاعی به عینی	توانایی مانند سوخت است.	انتهى وقود اللاعبين بعد التمارين الرياضية المكثفة.

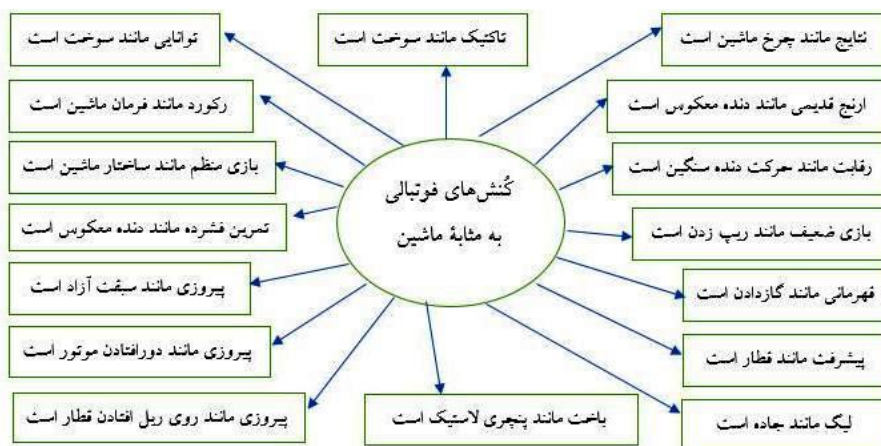
لم يترك ليونيل ميسي مقود الأرقام القياسية.	رکوردشکنی مانند گرفتن فرمان ماشین است.	انتزاعی به عینی
مند سنين تدور عجلة النتائج لهذا الفريق وفقاً لما يرام.	نتایج خوب مانند حرکت چرخ ماشین است.	انتزاعی به عینی
فاز منتخب الماكنبات باللقب في كأس العالم لكرة القدم ٢٠١٤.	بازی منظم مانند ساختار منظم ماشین است.	انتزاعی به عینی
الماكنبة الألمانية تتفوق على منتخب البرازيل لكرة القدم.	بازی منظم مانند ساختار منظم ماشین است.	انتزاعی به عینی
إيه سي ميلان ليس لديه ما يكفي من البنزين للوصول إلى نهائي دوري أبطال أوروبا.	تاکتیک درست مانند بنزین است.	انتزاعی به عینی

از آن‌جاکه در مثال‌های فوق، حوزه مبدأ (حمله، تاکتیک، تمرین، بازی، قدرت، سرعت، برد، باخت، نتایج، پیشرفت، رقابت، رکورد، ارنج) انتزاعی است، لزوماً باید حوزه مقصد (ماشین و لوازم آن) عینی و ملموس باشد؛ زیرا استعاره مفهومی بر این اصل استوار است که امری انتزاعی به‌واسطه مفهوم‌سازی آن در قالب امری مادی و عینی درک گردد (الصفرائی، ۲۰۰۸: ۱۶). انتخاب نوع حوزه مبدأ در خرده‌استعاره‌های جدول فوق برخلاف دیدگاه سنتی، بر پایه شباهت میان حوزه مبدأ و مقصد نیست؛ بلکه بر پایه بنیان‌های تجربی است که شباهت‌های غیرعینی و ناشناخته‌ای را میان حوزه مبدأ و حوزه مقصد منعکس می‌کند (کوچش، ۱۳۹۳: ۱۳۴). به‌عنوان مثال در گزاره‌های «وقود جدید لبرشلونه نحو الفوز» و «انتهی وقود الالعابین» وقتی که سوخت ماشین، انرژی لازم برای عملکرد بخش‌های مختلف ماشین را تأمین می‌کند و سلامت و کیفیت عملکرد آن تأثیر مستقیم بر بازدهی ماشین دارد، تاکتیک مناسب و توانایی و قدرت بدنی بازیکنان نیز سبب بازدهی زیاد فوتبال می‌شود؛ بنابراین ذهن انسان به‌صورت ناخودآگاه میان این دو حوزه، ارتباطی تجربی ایجاد می‌کند و عملکرد سوخت ماشین را به عملکرد تاکتیک و قدرت بدنی بازیکن ارتباط می‌دهد. از این پس خرده استعاره «تاکتیک مانند بنزین است» و «توانایی گروه مانند سوخت ماشین است» به ذهن تحلیلگر فوتبال تداعی شده و با تکرار آن در مجامع ورزشی، این خرده استعاره در ذهن مخاطب تثبیت می‌گردد.

در توضیح گزاره «ضغط فريق نابولي على دواصة البنزين بشدة» نیز باید گفت قهرمان سریع و زود هنگام در فوتبال زمانی رخ می‌دهد که تیمی پیش از رسیدن هفته پایانی قهرمان شود، چنین رخدادی آن‌قدر جذاب و هیجانی است که می‌توان آن را به تخته گاز دادن ماشین ارتباط داد. گزاره «بواسطه محمد صلاح أصبح وقود ليفربول وقود سباقات السرعة» نیز همچنین عملکردی دارد، به‌گونه‌ای که داشتن سرعت یکی از عوامل موفقیت هر بازیکنی؛ به‌ویژه، مهاجم است. مهاجم با برخورداری این فاکتور می‌تواند به‌راحتی از تله آفساید فرار کند و در هنگام گلزنی و یا حتی حرکات تدافعی، آزادی عمل بیشتری داشته باشد. ذهن انسان به‌طور ناخودآگاه سرعت بالای بازیکن را به سریع‌ترین رخدادهایی که آن را تجربه کرده است (رالی مسابقات) ارتباط

می‌دهد و خرده‌استعاره «سرعت بازیکن مانند سرعت رالی مسابقات است» را خلق می‌کند. در ارتباط با گزاره «منتخب الماکیئات» و «الماکینة الألمانية» نیز می‌توان گفت روش بازی منظم و سامانمند در کنار خونسردی، حوصله، سرسختی، ثبات، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی گروه‌های آلمانی را می‌توان به ساختار نظام‌مند و دقیق ماشین نسبت داد. طی سال‌های اخیر با پیشرفت فناوری در فوتبال، نظام‌های کامپیوتر به چنان سطحی از توانایی رسیده است که می‌تواند به جای مربی یک سری کارها و وظایف را انجام دهد. امروزه ربات‌ها و ماشین‌های هوشمند در حین تمرین و انجام مسابقات فوتبال به چشم می‌خورند و به تدریج جای برخی از کنش‌های فوتبالی را می‌گیرند. این مسئله آن‌قدر عادی جلوه می‌کند که استعاره «فوتبال ماشینی» و یا «ربات‌های فوتبالی» به‌عنوان تعابیر و اصطلاحات پرکاربرد عرصه‌های تحلیل فوتبال مورد استفاده قرار می‌گیرد. درباره دیگر خرده‌استعاره‌های مندرج در جدول فوق نیز می‌توان تحلیل‌هایی مشابه با تحلیل‌های مثال‌های بالا ارائه نمود که البته توضیح همه آن‌ها از حوصله بحث خارج است. از پیوند این خرده‌استعاره‌های، استعاره مفهومی «کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین» استخراج می‌گردد. نمودار زیر شمایی کلی از این ارتباط است:

نمودار ۱- کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین

۲-۲-۲. عینی به عینی (اجزای فوتبال به‌مثابه اجزای ماشین)

منظور از اجزای فوتبال هر آن چیزی است که بازی فوتبال را تشکیل می‌دهد و به‌صورت عینی و ملموس قابل درک است. به‌عنوان مثال پست‌های بازیکنان فوتبال (دروازه‌بان، مدافع، هافبک و مهاجم) و برخی از حرکات فوتبالی که ملموس و عینی است (دریبل، شوت، آفسایدگیری، پاس، ضربه و گل) و همچنین لوازم ورزشی مختص فوتبال (توپ، زمین بازی، پرچم کرنر، دروازه، تور، سوت) در دایره اجزای فوتبال قرار می‌گیرد. علت جداکردن استعاره مفهومی «کنش‌های فوتبال به‌مثابه ماشین» از استعاره مفهومی «اجزای فوتبال به‌مثابه اجزای ماشین» در این است که حوزه مقصد آن‌ها از لحاظ انتزاعی یا

عینی با هم تفاوت دارند. حوزه مقصد در استعاره مفهومی نخست که رایج‌ترین نوع پیوند حوزه مقصد و مبدأ است، انتزاعی است؛ زیرا غرض از این کلان‌استعاره، تقریر و توضیح حوزه مقصد و تجسم جامع آن در ذهن مخاطب است. این درحالی است که حوزه مقصد در استعاره مفهومی دوم، عینی است و لازمه ایجاد آن، فعالیت ذهنی گوینده برای برقراری ارتباط میان دو حوزه ظاهراً بی‌ارتباط است. در جدول زیر گزاره‌هایی آمده است که در آن‌ها بخشی از اجزای فوتبالی به اجزای ماشین نسبت داده شده است؛ به‌طوری‌که؛ همه آن‌ها را می‌توان تحت استعاره مفهومی «اجزای فوتبال به‌مثابه اجزای ماشین» قرار داد:

جدول ۲- اجزای فوتبال به‌مثابه اجزای ماشین		
نوع خرده‌استعاره	خرده‌استعاره	گزاره
عینی به عینی	دفاع فشرده مانند اتوبوس است.	اتهم یوفنتوس فریق روما بخرطه رکن الحافلة.
عینی به عینی	دفاع فشرده مانند اتوبوس است.	جوزیه مورینیو أمر اللاعبین بخرطه رکن الحافلة والتکتل فی الدفاع.
عینی به عینی	پست مدافع مانند اتوبان است.	الطریق السریع لفریق برایتون مفتوح أمام مهاجم لفریبول.
عینی به عینی	پست مدافع مانند اتوبان است.	أصبح هاری ماغوایر طریقاً سياراً لمهاجمی الدورى الإنجلیزی الممتاز.
عینی به عینی	پست‌های پربازیکن مانند اتوبان پرتراپیک است.	تعرف على الطریق السریع فی المنتخب الإسبانی.
عینی به عینی	پست مهاجم مانند جاده مسدود است.	انسداد طریق تسجیل الهدف لکیلیان مبابی.
عینی به عینی	سیو پتالی مانند موتور محرکه است.	أصبح التصدی لضربة جزاء رونالدو محرک المنتخب الوطنی.
عینی به عینی	حرکت مهاجم مانند دنده عقب است.	قال حارس المرمى للمهاجم: من فضلك دوس الفرامل وارجع إلى الخلف.
عینی به عینی	گیر کردن توپ در چمن نامرغوب مانند گریپاژ کردن ماشین است.	احتکت الكرة مرات عديدة بسبب العشب غیر المرغوب للملعب.
عینی به عینی	امکانات فوتبالی مانند لوازم یدکی است.	أوساسونا یکسر سلسله نتایج الضعیفة بإسقاط قطع غیار الرياضية.
عینی به عینی	گروه فوتبال مانند ماشین است (که از جاده خارج می‌شود).	شطب الاتحاد الإيطالی لكرة القدم اسم فیورتنینا من طریق قرعة كأس إيطاليا ومسارها.
عینی به عینی	گروه ضعیف مانند ماشین خراب است.	بین الشوطين يجب على المدرب أن يأخذ تشکیلة فریقه إلى المرأب.
عینی به عینی	شوت سنگین مانند راکت است.	أجمل أهداف صاروخية فی تاریخ كرة القدم.
عینی به عینی	شوت سنگین مانند راکت است.	صاروخ محمد صلاح فی شباک مرمى تشیلسی.
عینی به عینی	گلزنی مانند روی دورافتادن موتور است.	أصبح محرک احتراق هاری کین للتدویر.

در توضیح گزاره‌های «اتهم یوفنتوس فریق روما بخرطه رکن الحافلة» و «جوزیه مورینیو أمر اللاعبین بخرطه رکن الحافلة والتکتل فی الدفاع» باید گفت تاکتیک دفاع اتوبوسی اساساً برای گرفتن فضا تنها با هدف نرسیدن حریف به گل است. حمله کردن در تاکتیک دفاع اتوبوس بیشتر یک تفکر ثانویه است. عمده عملکرد این تاکتیک حول تخریب تاکتیک حریف و حفظ کلین شیت است. اگر بازی با نتیجه ۰-۰ به پایان برسد این تاکتیک به هدف خود رسیده است. برای سرمربی‌ای که اعتقاد ویژه‌ای

به تاکتیک دفاع اتوبوسی دارد، تفاوتی ندارد که با کدام گروه بازی می‌کند، همیشه اتوبوسی از بازیکنان را جلوی دروازه خودی پیاده می‌کند. شیوه استعاره‌سازی در چنین گزاره‌هایی بدین صورت است که دفاع فشرده و پر تعداد بازیکنان در کنار همدیگر همچون اتوبوسی در نظر گرفته می‌شود که جلوی دروازه پارک است.

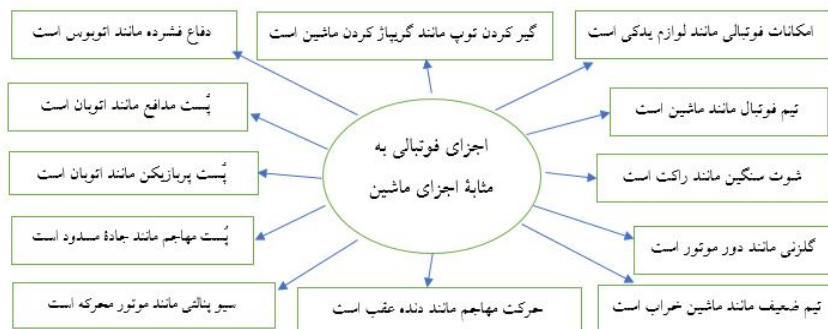
در ارتباط با گزاره «قال حارس المرمى للمهاجم: من فضلک دوس الفرامل وارجع إلی الخلف» می‌توان چنین گفت که وقتی مهاجم نتواند به دروازه‌بان گل بزند و دروازه‌بان تمامی راه‌های نفوذ مهاجم را بسته باشد، در این صورت مهاجم احساس می‌کند دیگر در منطقه جریمه نباید حضور داشته باشد؛ لذا به مانند ماشینی که جاده مستقیم را دهنده عقب حرکت می‌کند کم از آن منطقه عقب‌نشینی می‌کند. پست‌های فوتبال، مکان و جایگاهی است که یک بازیکن در آن جا قرار می‌گیرد و وظایف خاصش را در آن جا انجام می‌دهد. جاده نیز مکانی است که ماشین در آن حرکت کرده و عملکرد و وظیفه مخصوص به خود را در آن جا انجام می‌دهد. اگر بازیکن را به عنوان ماشین تصور کنیم، پستی که بازیکن در آن ایفای نقش می‌کند، می‌تواند به مثابه جاده‌ای باشد که بازیکن در آن مدام در حال حرکت است. اگر بازیکنی که در پست دفاع بازی می‌کند، وظایفش را به خوبی انجام ندهد و فضای زیادی را در اختیار مهاجم و هافبک‌های گروه حریف قرار دهد، اصطلاحاً به پست او «اتوبان» تلقی می‌شود؛ زیرا همان طور که هر ماشینی که در اتوبان حرکت می‌کند به نسبت دیگر جاده‌ها از آزادی عمل بیشتری برخوردار است، مهاجم گروه حریف نیز در پست مدافع حریف که تبدیل به اتوبان شده است، آزادانه‌تر از هر موقعی حرکت می‌کند و ضربه می‌زند. این شیوه استعاره‌سازی در صحبت‌های برخی از تحلیلگران و گزارشگران فوتبال دیده می‌شود؛ به عنوان مثال: «الطریق السریع لفریق برایتون مفتوح أمام مهاجم لفریبول» و «أصبح هاری ماغوایر طریقاً سیاراً لمهاجمی الدوری الإنجلیزی الممتاز» و «تعرف علی الطریق السریع فی المنتخب الإسبانی». همچنین اگر بازیکنی که در پست مهاجم است، مدت زمان زیادی از گلزنی‌اش گذشته باشد اصطلاحاً به او «جاده مسدود» اطلاق می‌شود؛ زیرا به مانند جاده مسدودی که هیچ ماشینی در آن حرکت نمی‌کند این مهاجم نیز در پست خود عملکرد مناسبی نداشته و اصطلاحاً ضربه خاصی نمی‌زند؛ مثلاً، کیلیان امپابه که یکی از زهردارترین مهاجمان نوک فوتبال جهان است، مدتی بود برای گروه پاریسن ژرمن گلزنی نکرده بود و گزارشگر فوتبال با گزاره «انسداد طریق تسجیل الهدف لکیلیان مبایی» به صورتی استعاری به این مسئله اشاره نمود. در نقطه مقابل اگر مهاجم برای مدت زمانی طولانی برای تیمش گلزنی کند، اصطلاحاً او را به ماشینی تعبیر می‌کنند که مدتی است موتورش روی دور افتاده است «أصبح محرک احتراق هاری کین للتدویر».

فوتبال ورزشی است که در آن بازیکنان تماس‌های فیزیکی زیادی با سطح زمین دارند و تکل زدن و سر خوردن از جمله حرکات اجتناب‌ناپذیر در این ورزش است. در بررسی ویژگی‌های مورد نظر برای چمن ورزشگاه، علاوه بر عکس‌العمل میان سطح و توپ، ارتباط میان بازیکن و سطح، سایش پوست بازیکن و نیز دوام چمن معیارهای تعیین‌کننده‌ای هستند. اگر چمن ورزشگاه دارای پستی و بلندی‌های متعددی

باشد و یا کیفیت آن نامرغوب باشد، توپ داخل زمین گیر می‌کند و بازی به صورت شناور و روان انجام نمی‌شود. در این صورت اصطلاحاً می‌گویند توپ در چمن گریپاژ کرد «احتکت الكرة مرات عديدة بسبب العشب غیر المرغوب للملعب». این خرده استعاره نشان می‌دهد که چمن نامرغوب به جاده‌ای بی‌کیفیت و نامرغوب نسبت داده شده است که موتور ماشین به‌خاطر تحمل فشار زیاد در دست‌اندازها و پستی و بلندی‌های جاده گریپاژ می‌کند و عملکرد مناسب و کارایی همیشگی‌اش را ندارد.

در باره دیگر خرده‌استعاره‌های مندرج در جدول فوق نیز می‌توان تحلیل‌هایی مشابه با تحلیل‌های مثال‌های بالا ارائه نمود که البته توضیح همه آن‌ها در اینجا ضرورت ندارد و به همین توضیحات بسنده می‌کنیم. از پیوند این خرده‌استعاره‌های، استعاره مفهومی «کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین» استخراج می‌گردد. نمودار زیر شمای کلی از این ارتباط است:

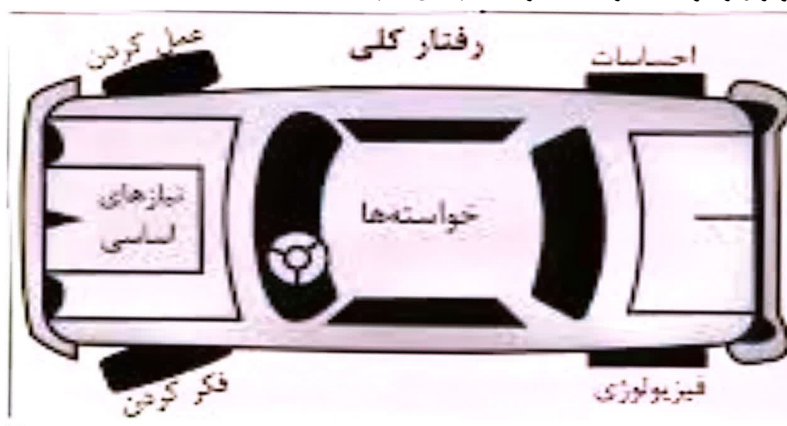
نمودار ۲- اجزای فوتبالی به‌مثابه اجزای ماشین

۳-۲-۲. عینی به عینی (فوتبالیست به‌مثابه ماشین)

اختراع انواع ماشین و توسعه و تکامل آن‌ها در قرن هفدهم سبب ماشینی شدن زندگی انسان شد. در توضیح می‌افزاییم که جهان هستی همچون ماشین بزرگی است که حرکات آن منظم و قانونمند است. وقتی سخن از جهان ماشینی به میان آمد، برخی بر آن شدند که انسان را نیز در قالب یک ماشین مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند (هندی و الرفاعی، ۲۰۱۷: ۴). استعاره ماشین‌گرایی محصول همین دیدگاه است که طی آن انسان به ماشینی مانند می‌شود که از قطعات مختلف تشکیل شده است؛ بنابراین همان قوانین ماشین‌وارگی برای جسم و روح انسان نیز صادق است. رابطه ماشین و انسان و نگرانی از سلطه احتمالی ماشین بر انسان از مسائل مهمی است که ذهن بشر امروز را به خود مشغول کرده است. بر این اساس با پیشرفت ابزارآلات ماشینی، انسان در کنار رفاه و راحتی، نوعی قانون‌مندی و محدودیت غیرطبیعی حاصل از ماشین را در ناخودآگاه جمعی خویش احساس نموده و این قانون‌مندی در نظام استعاری زبان وی که به‌نوعی آسیب ناشی از ماشین زدگی است، تأثیر مستقیم می‌گذارد (عرب یوسف‌آبادی، ۱۴۰۲: ۴).

ویلیام گلاسر (William Glasser) یکی از روان‌پزشکان معاصر در حوزه رفتارشناسی است. وی برای درک درست از تصویر رفتار انسان در ذهن، از استعاره‌ای به نام «ماشین رفتار» سخن می‌گوید. گلاسر رفتار را شامل چهار بخش می‌داند که هر یک از آن‌ها یکی از چهار چرخ ماشین رفتار را تشکیل می‌دهند: فکر، عمل، فیزیولوژی و احساس (گلاسر، ۱۳۹۸: ۷). چرخ‌های جلو (فکر و عمل) عموماً هم‌راستای هم هستند و اختلاف زاویه زیادی با هم ندارند و چرخ‌های عقب (فیزیولوژی و احساسات) موازی همدیگرند و در انتخاب مسیر حرکت، تابع چرخ‌های جلو خواهند بود. تصویر زیر گویای نظریه گلاسر است (همان: ۱۱):

استعاره ماشین رفتار را می‌توان به فوتبالیست نیز تعمیم داد. بدین صورت که یک فوتبالیست خوب همزمان با این که فکر می‌کند؛ عمل نیز می‌کند؛ بنابراین، فکر و عمل وی تحت کنترل مستقیم او قرار دارد. اگر فوتبالیست از لحاظ فیزیولوژی به کیفیت مطلوبی رسیده باشد و احساساتش نیز هم‌راستا با عملکرد اندام‌ها، بافت‌ها و عضلات بدنش باشد و به هنگام بازی بر احساساتش غلبه نماید و بر اساس فکر و منطق بازی کند، در این صورت این ماشین (فوتبالیست) به درستی عمل کرده و او تبدیل به فوتبالیست حرفه‌ای می‌شود. لازم به ذکر است که این نیازهای بنیادین فوتبالیست است که ماشین رفتار او را حرکت می‌دهد. اگر نیازهای او به درستی پاسخ داده نشود و یا این که فرمان خواسته‌هایش در دست خودش نباشد، هر چند از لحاظ فنی فوتبالیست حرفه‌ای باشد؛ اما ماشین او یک اتاقک خالی بدون موتور خواهد بود که یا حرکت نمی‌کند و یا حرکتش تابع شیب زمین است. با این توضیحات می‌توان گفت فوتبالیست می‌تواند در نظام استعاری فوتبالی به‌عنوان ماشین تلقی شود. گواه این مدعا تأکید تحلیلگران فوتبال مبنی بر نسبت دادن بازی نظام‌مند و اصولی فوتبالیست به نظم ساختاری قطعات ماشین و همچنین ارتباط دادن تمرین‌های مدرن و فشرده به قطعات جدید و باکیفیت ماشین است. در جدول زیر به برخی از گزاره‌هایی اشاره می‌شود که در آن‌ها فوتبالیست به ماشین و عملکرد قطعات ماشین نسبت داده می‌شود:

جدول ۳- فوتبالیست به مثابه ماشین		
نوع خرده‌استعاره	خرده‌استعاره	گزاره
عینی به عینی	مهاجم مانند ماشین است.	يعد ليفاندوفسكى الماكينة الهدافة لبرشلونة.
عینی به عینی	مهاجم خوب مانند ماشین منظم است.	إيرلنغ هالاند والذي يسمي بماكينة الأهداف يتطلع لتحطيم رقم قياسي عمره ٩٥ عاماً.
عینی به عینی	بازیکنان فوتبال مانند ماشین هستند.	الماكينات الألمانية على عرش الكرة للمرة الرابعة.
عینی به عینی	مهاجم مانند ماشینی است که گاز می‌دهد.	قال مدافع أرسنال لمهاجم الفريق المنافس: أضغط على دواسة البنزين أرى دخانك.
عینی به عینی	هافبک مانند موتور ماشین است.	يعد لاعب وسط ريال مدريد محرك الفريق.
عینی به عینی	بال راست گروه، موتور ماشین است.	يورجن كلوب: إن الظهير الأيمن جزء مهم من الفريق، ومحرك حقيقي له.
عینی به عینی	مدافع ضعیف مانند ماشین ترمزبریده است.	انقطعت فرامل مدافع ميلان أمام مهاجم يوفنتوس.
عینی به عینی	بازیکنان ذخیره مانند لاستیک زاپاس است.	يمكن لليفربول اللعب باستعمال إطاره الإحتياطي.
عینی به عینی	فوتبالیست مانند ماشین است.	تمزق حزام التوقيت للاعب خط وسط تشيلسي وذلك بعد ١٢٥ دقيقة من اللعب المكثف في الكأس الحذفي.

مثال‌های جدول فوق نشان می‌دهد که در اکثر آن‌ها فوتبالیست (مهاجم، بال راست، هافبک و مدافع) به ماشین مانند شده است؛ به‌عنوان مثال؛ مهاجم همچون ماشینی است که یکی از معیارهای امتیازدهی به آن سرعت بالا و کورس گذاشتن با بازیکن حریف است. چنین مهاجمی به ماشینی تشبیه می‌شود که پدال گاز آن تا انتها فشار داده می‌شود تا جایی که از اگزوز آن دود خارج می‌شود؛ یعنی بیشترین فشار به موتور آن وارد می‌شود «أضغط على دواسة البنزين أرى دخانك». همچنین استفاده صریح و واضح اصطلاح «ماکینة الأهداف» و «الماکینة الهدافة» یکی از پرکاربردترین اصطلاحاتی است که برای مهاجم گلزن استفاده می‌شود. در حال حاضر مهاجمانی همچون لواندوفسکی، امباپه، هالند و هری کین آن‌قدر در امر گلزنی موفق عمل نموده‌اند که به ماشین گلزنی شناخته می‌شوند.

در گزاره «انقطعت فرامل مدافع میلان أمام مهاجم یوفنتوس» مدافع گروه توانایی یارگیری مهاجم حریف را ندارد و اصطلاحاً در برابر کورس‌ها و خلاقیت‌های او عملکرد ضعیفی دارد و به راحتی از مهاجم سر توپ می‌خورد، دقیقاً مانند ماشینی که به‌سرعت حرکت می‌کند و عملکرد ترمزگیری آن دچار اختلال شده است و نمی‌تواند در پیچ‌ها و سبقت‌ها کارایی لازم را داشته باشد. اصطلاحاً به چنین ماشینی می‌گویند ترمز بریده است. به‌هنگام استعاره‌سازی برای مدافعی که به‌راحتی از مهاجم حریف سر توپ می‌خورد، می‌گویند: «مدافع ترمز بریده است».

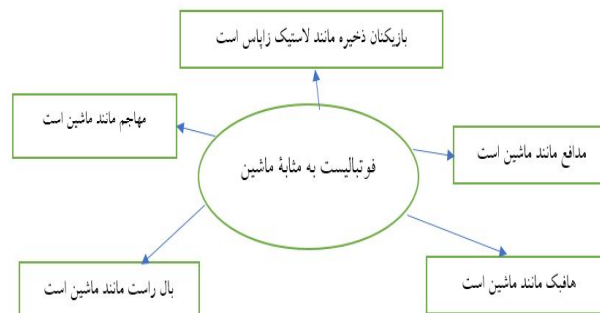
در ارتباط با گزاره «يمكن لليفربول اللعب باستعمال إطاره الإحتياطي» می‌توان چنین تصور کرد که همان‌طور که داشتن لاستیک زاپاس یکی از ضروریات ماشین است، داشتن نیمکت

ذخیره‌ای که بتواند جایگزین بازیکنان اصلی گروه شود نیز جزو ضروریات شاکله یک گروه است. در این استعاره، بازیکنان گروه (انسان) به‌مثابه لاستیک ماشین (قطعات ماشین) در کنار گروه خواهند بود و به بهبود عملکرد آن کمک می‌کنند.

گزاره «تمزق حزام التوقیت للاعب خط وسط تشیلسی» نیز به این مسئله تأکید دارد که هافبک گروه چلسی (انسان) همچون ماشینی که تسمه تایمش پاره شده است، دچار مصدومیت رباط صلیبی شده است. در این گزاره به‌صورت همزمان، انسان به ماشین و رباط صلیبی به تسمه تایم تشبیه شده است. عملکرد اصلی تسمه تایم ایجاد هماهنگی بین میل‌لنگ و سوپاپ‌ها و همچنین چرخاندن پمپ آب است. اگر هر یک از این‌ها به‌خوبی عمل نکند باعث پاره شدن تسمه تایم می‌شود. رباط صلیبی نیز یکی از رباط‌های مهم مفصل زانو است. از جمله عوامل مهم ثبات هر مفصل بستگی به سالم بودن ساختمان رباط آن مفصل دارد و اگر مفصلی تحرک زیادی در حالت طبیعی داشته باشد، نقش رباط یا رباط‌های آن مفصل اهمیت بیشتری می‌یابد. این رباط به هنگام فعالیت‌های شدید آسیب می‌بیند و اگر نیروی اعمال‌شده خیلی زیاد باشد، احتمال پارگی آن وجود دارد. از این توضیحات می‌توان دریافت که عملکرد و کارایی رباط صلیبی با تسمه تایم شباهت نزدیکی با یکدیگر دارد و به همین جهت می‌توان فوتبالیست را به ماشین تشبیه نمود.

از پیوند خرده‌استعاره‌های مندرج در جدول بالا، استعاره مفهومی «فوتبالیست به‌مثابه ماشین» استخراج می‌گردد. نمودار زیر شمای کلی از این ارتباط است:

نمودار ۳- فوتبالیست به‌مثابه ماشین

۴. نتیجه

سازوکار کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» در زبان عربی بدین‌صورت است که خرده‌استعاره‌های مورد‌استفاده در زبان فوتبال همانند زنجیره‌ای به یکدیگر متصل‌اند و می‌توان آن‌ها را ذیل یک کلان‌استعاره بررسی کرد. در این زنجیره هر آنچه با جهان فوتبال ارتباط دارد، سرشتی ماشینی پیدا می‌کند؛ به‌طوری‌که، تحلیل‌گران فوتبال و اصحاب رسانه بازیکنانی را که با نظمی خاص به وظایفشان عمل می‌کنند به قطعات ماشین تشبیه کرده و پُست‌های فوتبال و همچنین تاکتیک‌ها و رفتارهای رایج فوتبالی را به عملکرد قطعات ماشین نسبت می‌دهند. در این

استعاره‌ها، روش بازی منظم و نظام‌مند در کنار خونسردی، حوصله، سرسختی، ثبات، برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی گروه فوتبال به یکپارچگی نظام‌مند ماشین ارتباط داده می‌شود. بر بنیان کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» نگاهی پدید می‌آید که حوزه مبدأ آن ماشین، پدیده‌ای عینی و محسوس و بی‌جان است. این گزاره به‌عنوان کلان‌استعاره در ژرف‌ساخت زبان فوتبال نمود می‌یابد. علاوه بر این کلان‌استعاره، چندین استعاره مفهومی در زبان فوتبال وجود دارد که همگی درون کلان‌استعاره «فوتبال به‌مثابه ماشین» قرار می‌گیرد. این استعاره‌های مفهومی به‌عنوان بستری مناسب برای تحلیل و تبیین مقولات انتزاعی موجود در فوتبال به کار می‌رود، همان‌طور که گاهی برای تبیین و تحلیل برخی از مقولات عینی همچون فوتبالیست (انسان) و یا لوازم ورزشی (اشیاء) نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. از دیگر سو؛ برجسته‌ترین استعاره‌های مفهومی زبان عربی در الگوی شناختی فوتبال و ماشین به ترتیب عبارت است از: «کنش‌های فوتبالی به‌مثابه ماشین»، «اجزای فوتبال به‌مثابه اجزای ماشین» و «فوتبالیست به‌مثابه ماشین».

منابع

- البوعمرانی، محمد الصالح (۲۰۰۹ م)، *دراسات نظریة وتطبيقية فی علم الدلالة العرفانی*، ط ۱، تونس: دار نهی.
- چالسری، آرزو و همکاران (۱۴۰۲ ش)، «استعاره مفهومی در خوانش اگزستانسیالیستی مفاهیم آزادی و مرگ در اشعار خلیل حاوی»، دانشگاه تهران: *ادب عربی*، دوره ۱۵، شماره ۳۵، صص ۸۱-۹۷.
- الحرّاصی، عبدالله (۲۰۰۲ م)، *دراسات فی الاستعارة المفهومیة*، ط ۳، عمان: کتاب نزوی.
- دهقان، فاطمه و همکاران (۱۴۰۲ ش)، «تحلیل استعاره‌های مفهومی حوزه عشق در کتاب أوراق الورد از مصطفی صادق الرفاعی»، دانشگاه تهران: *ادب عربی*، دوره ۱۵، شماره ۳۵، صص ۱۰۷-۱۲۸.
- زیبرت، اشتفن (۱۳۹۷ ش)، *ترفندهای تاکتیکی و تکنیکی گروه‌های بزرگ فوتبال*، ترجمه علیرضا پاهو و دیگران، چ ۱، تهران: آذر فر.
- الصفرائی، محمد (۲۰۰۸ م)، *التشکیل البصری فی الشعر الحدیث*، ط ۱، بیروت: الدار البيضاء.
- عرب یوسف‌آبادی، عبدالباسط (۱۴۰۲ ش)، «بررسی استعاره مفهومی انسان، فناوری است، در زبان محاوره عربی، دانشگاه امام خمینی: *لسان مبین*، دوره ۱۵، شماره ۵۳، صص ۱-۱۹.
- کوچش، زولتان (۱۳۹۳ ش)، *استعاره: مقدمه‌ای کاربردی*، ترجمه جهان‌شاه میرزابیگی، چ ۱، تهران: آگاه.
- گلاس، ویلیام (۱۳۹۸ ش)، *تئوری انتخاب: روان‌شناسی جدید آزادی فردی*. ترجمه: فریبا بادامی، چ ۱، تهران: پرثوا.
- هندی، امانی احمد مشهور و الرفاعی، بسمة صلاح الدین (۲۰۱۷ م)، «تأثیر استخدام التكنولوجيا الحديثة على سلوك الإنسان فی الفراغات الداخلية»، *دمیاط: مؤتمَر الفنون التطبيقية الدولية الخامس، الفنون التطبيقية والتوقعات المستقبلية*. صص ۱-۲۰.

Al-Boumrani, M. A.S. (2009). *Dararat nazareyyah wa tatbigyyah fi elm aldalalh alerfani*. 1th Ed. Tunis: Dar Noha [In Arabic].

Al-Harassi, A. (2002). *Studies in Conceptual Metaphor*. 3th Ed. Amman: Kitab Nazwa. [In Arabic].

Al-Safrani, M. (2008). *Visual Formation in Modern Poetry*. 3th Ed. Beirut: Dar Bizaa. [In Arabic].

Arab Yousefabadi, A. (2023). "The investigation of the conceptual metaphor of "man is technology". *in the colloquial Arabic*. 14 (51). Pp:29- 47. [In Persian].

- chalsari, A., Asvadi, A., Akhondi, T., khezri, M., 2023. Conceptual Metaphor in the Existentialist
- Dehghan, F., Hojjat, R., Rezaei, A. (2023). "Analysis of conceptual metaphors of the field of love in the book "Oraq al-Ward" by Mustafa Sadeq al-Rafi. *Journal of ADAB-E-ARABI* (Arabic Literature). 15 (35). Pp 107-128. [In Persian].
- Glasser, W. (2018). *Choice Theory: The New Psychology of Individual Freedom*. Translation: Fariba Badami. 1th Ed. Tehran: Perthoa.[In Persian]
- Kovecses, Z. (2013). *Metaphor: a practical introduction*. Translation: Jahanshah Mirzabigi. 1th Ed. Tehran: Aghaz. [In Persian].
- Hindi, A. A. and Al-Rifai, B. S. E. (2017). "The impact of the use of modern technologyp on human behavior in the internal voids." *Damietta: Fifth International Applied Arts Conference*. Applied arts and future expectations. pp. 1-20. [In Arabic].
- Reading of the Concepts of Freedom and Death in Khalil's Poems: *Journal of ADAB-E-ARABI* (Arabic Literature). 15 (37). Pp 81-97. [In Persian].
- Siebert, S. (2017). *Tactical and technical tricks of big football teams*. Translation: Alireza Paaho and others. 1th Ed. Tehran: Azarfar. [In Persian]